చెకుముకీ!

○ వర్ఘుల శివకుమార్

జీవితాన్ని
ఆచరణాత్మక చరణం చేస్తూ
ఒక ప్రశ్నగా
ఒక ప్రమాణంగా
ఒక ప్రయాణంగా
బతికిన వాడా
నీ పాద ముద్రల్ని
దారులన్నీ బీజాలుగా చల్లుకుంటాయి.

నిలదీసే సాహసాన్ని
నిగ్గదీసే నైజాన్ని
రాజీ పడని తత్వాన్ని
అడుగడుక్కీ రంగరించి పోసినందుకు
ఈ నేల నీకు రుణపడి ఉంది.

మనిషి కోల్పోతున్నదేంటో
మట్టి పోగొట్టుకుంటున్న దేంటో
నెత్తుటిని మరిగిస్తున్న దేంటో
తెలుసుకునే అన్వేషణలో
నిజాల నిప్పుల్ని భుజాన వేసుకొచ్చే
చెకుముకీ!
నీ చూపునించే
ఉద్యమాలు ఊపిరి నింపుకున్నాయి
పరిష్కారాలు ప్రాణం పోసుకున్నాయి.

హక్కుల కంఠ నాళాల్ని
వ్యవస్థల అదృశ్య హస్తాలు
నొక్కినప్పుడల్లా
గొంతుకనిచ్చి విచ్చి మ్రోగిన
స్వర భాస్వరానివి నువ్వు
చీకటి కోణాల్ని
బహిరంగ పరచే భాస్కరునివి నువు

మూగవేదనలకు అద్దం పడుతూ
ఒక కరపత్రంగా
నువ్వు అవతారమెత్తినప్పుడల్లా
తడిమిన కళ్ళన్నీ
ఆలోచనల కొలుములైన దాఖలా

పడికట్టు సిద్ధాంతాల లోపాలనించి
సాఫల్య కోణాలు సూత్రీకరించిన
వాస్తవ దృక్పథం నీది
లోభాలకూ ప్రలోభాలకూ లొంగని
బెదిరింపులకూ దాడులకూ వెరవని
నీ నడక, నీ లక్ష్యం
దారి తప్పుతున్న వాళ్ళకి
ఓ పునర్మూల్యాంకన సూత్రం
అడుగులకి అంతర్నేత్రం

దేహానికి మోహాలకీ అతీతంగా
వజ్ర సంకల్పమై తెగబడిన వాడి చేతిలో
మరోసారి మరణం ఓడిపోవడం
ఓ చారిత్రక వాస్తవమైంది.... ■

ఖాళీల మధ్య మనిషి

○ వేముగంటి మురళీకృష్ణ

రక్తంతో తడిసిన నేల మీద నిలబడడం
మాటలన్నింటిని కరపత్రాల్లోకి వంపి
పావురంల్లా ఎగిరిపోతున్న హక్కుల్ని సాధించడం
ఒక సందర్భం
సూక్ష్మ అద్దాల చూపులతోని

అవిశ్రాంత హక్కు

○ దాసరాజు రామారావు

బాలుడా గోపాలుడా కాదు

ఆ బాల గోపాలుడు
హక్కు ప్రసవించిన ఉద్యమ సాహసి
తలమాసిన ఆలోచనల ఊట పవిత్రమే – పరిమళమే
బనీనులేని ముతక అంగీ మనో సంకల్పానికి
వజ్ర కవచమే
నాలుగు మూలల దొడ్డు కళ్ళద్దాలు
నీతి మాలిన ప్రపంచ పోకడలను వడకట్టడమే
చలవ పందిరి ఉద్యోగం
ఎడమ చేత్తో విసిరి

వాడ వాడలా తిరిగి
గోడకు అంటించిన పోస్టర్‌లా
పేద జీవితాల్లో అల్లుకుపోయి
నిద్రలేని కండ్లను మూయలేక
రాత్రనకా, పగలనకా తిరిగే ఒంటరి మానవ పరిమళం

ఓదార్చే చేతులతో
వంగిపోని నడకతో
కొన్ని లోలోతుల మధ్య కదులుతూ
ఖాళీలను గురించి మాట్లాడడం
ఒక సాహసం
వ్యక్తులకూ వ్యక్తులకూ మధ్య అంతరంగాల్లో అంతర
దొంతరలు
పేరుక పోయినప్పుడు
మాటలతోనైనా కలెబడడం ఒక నిజాయితీ
కమిలిపోయిన వీపులకు హక్కుల కమలంతో మందును రాసి
లాఠీని ప్రశ్నించడం ఒక్క అతనికే తెలుసు
చావును చంకలో పెట్టుకున్న పేపర్‌లా చుట్టుకొని
ఓపెన్ కాస్ట్ విధ్వంసంలోకి
సెజ్ మట్టికాళ్ల మహారాక్షసి ముఖంలోకి
ఆకలి జ్వరాల గోండు గుడిసెల్లోకి
రాళ్ళుళ్ళ నుంచి, మంచు రక్తపు ముద్దల కొండల్లోకి
ఆది వాసీ ఆర్తనాదాల గొంతుల్లోకి నినాదంలా జారి
ఎటు గాయాల్లోకి గాలి కదిలితే
అటు కదిలే హక్కుల పతంగి అతడు
మునిగిపోయిందా, ముడుచుకపోయిందా హక్కుల కాగితం

అచేతనంగా అద్దాల వెనక కను రెప్పల్ని మూసేసిందా
శరీరం మీద హక్కును కోల్పోయి
చితి మంటల మధ్య మౌనంగా నిలబడ్డ దొంక
నిరాకార ఊహ
ఒక హక్కుల సందర్భం
ఒక ఖాళీల సందర్భం
నిలువెత్తు మానవీయ స్పర్శ కోల్పోయిన
మట్టి దు:ఖపుపాటకు స్వచ్ఛమైన వీడ్కోలు
పలుకుతున్నది. ■

నలుపు చట్టాలపై ఫోకస్ చెక్‌కై
ముళ్ళ కోటు సహవాసం
సూర్యుడికి అలసిన క్షణం ఉంటదేమో
గాలికి చేరని చోటు ఉంటదేమో
మిమ్ముల పోల్చడానికి వస్తువేది సార్
కవి తడబడుతున్నాడు
గద్గద పడుతున్నాడు
మనిషి ఎలా తయారైతడు
రక్తమాంసాలతోనా – జనం కన్నీళ్ళతో
హక్కుల భంగపాటులోంచి
ఎగజిమ్మిన అనర్గళ వాక్ జలపాతమై – మీలా
మానవ జాతి ఎక్కడ
అని పరిశోధన చేస్తే
నీ చిరునామాలో మీరుండరుగా!
జేబులోంచి మీ ఫోటో తీసి చూపడమే మాకు దక్కింది
వాకపల్లి సిగ్గులను వెలివాడగా దోచినా
గుడిసె బతుకులను
తాటాకుల్లా విసిరేసినా –
చేతుల్లోని పని బువ్వను గుంజేసినా
భయకంపిత ఎన్‌కౌంటర్ ఘటన సృష్టించినా
'అన్యాయమో బాలగోపాలా' అని మొరపెడితే
నిద్ర దుప్పటి దులిపేసి
మబ్బులనే రోడ్డు ప్రత్యక్ష్యం
సార్, ఖాళీలను పూరించాలన్నారు
హక్కులకు విస్తృత అర్థాలు కలిపి
పొలిమేరల చెరిపినరు
ప్రతి హక్కు చుట్టు గౌరవప్రదమైన కంచె కూడా నాటినరు.
సారు చెప్పిన మక్కుల చట్రంలో
ప్రాణికి జీవించే హక్కు ఉన్నది కదా
అర్థాంతరంగా దాన్ని కొట్టి వేసే
హక్కు ఎవ్వరికి ఉండకూడదు కదా
మామూలు ఎక్కిళ్ళతో మొదలైతే
మరణం తుది అంచుదాకా
మిమ్మల్ని లాక్కెళ్ళిన మృత్యువుపై
కోసితీరా కేసు పెడ్తం
మీరు వాదించాలె
వింటున్నారా సార్ ■

రేపటి వెలుతురు

○ సిహెచ్. మధు

గుండె నిండార కన్నీరు పొరలు పొరలుగా
కమ్ముకొస్తునప్పుడు
కవిత్వం రాయడం కష్టమే
బాలగోపాల్ జనం కన్నీళ్లు తుడిచే ఆత్మీయ వర్షం
నేనున్నానంటూ పరుగెత్తుకచ్చే ఓ యోధుని స్వరం
చిక్కటి చీకటి తుఫాను రాత్రి
ఓ మెరుపు తార
ఓ వెలుగు రేఖ రాలిపోయింది
ఇప్పుడెవరు ఈ చీకట్లో దీపం పెడతరు
జనం ఓటుతో జనాన్ని వేటాడుతున్న మృగాల
ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరిహసిస్తున్న వేళ
హక్కుల సూర్యుడు అస్తమించాడు
సెజ్‌ల జనం బతుకులను జీరో చేసినప్పుడు
వ్యవస్థను ప్రశ్నించిన వీరుడు
అకస్మాత్తుగా కనుమరుగయ్యాడు
అడవి పుత్రుల అంధకార గుండెలో
చిరు కిరణం కొరకు పోరాడిన వీరుడు నేలకొరిగాడు
పౌరహక్కులను ఆకాశం చేసి
అటు ఇటు ఒంటరిగా నిలబడి
నెత్తురోడుతున్న వ్యవస్థకు కొత్త భాష్యం చెప్పిన
మేధావి మాయమయ్యాడు

దశాబ్దం క్రితం పల్లెలకు కలిసి కదిలిన
నిజ నిర్ధారణ అడుగుల నీవూ నేనూ
నాస్మృతి పథంలో భద్రంగా ఆనాటి రోజులు
ఇప్పుడు చీకటి ఇంకా చిక్కనయింది
సామ్రాజ్యవాదం, ప్రపంచీకరణ, కార్పోరేట్ సంస్కృతి
జానాన్ని కాటు వేస్తున్న రోజులివి
జానానికి ముందూ వెనక నిల్చిన బాలగోపాల్
నేడు కిరణం రేపు వెలుగు. ■

లోకానికి ఇచ్చిన నిర్వచనం

○ పసునూరి రవీందర్

ఎందరెందరో బతికే బతుకు
తన కొద్దనుకొని
లెక్కల పంతులు ఒకాయన
అన్ని వదులుకొని
హక్కుల జండై ఎగిరిండు
లెక్కలు
పేదల చిక్కుల ముడి విప్పలేవని
కొలువు
హక్కులు నిలువునా తగులబడ్డ నోరెత్తెనివ్వదని
చినిగిన చొక్కాను వదిలేసినట్టు
రాజ్యం ముఖాన కొట్టిపారేసాడు
బీద సాదల కోసం
తన ఊపిరినంతా ఉద్యమాలకు అంకితం చేసిండు
బతుకడమంటే
నలుగురి కోసం పాటు పడడమేనని
చావడమంటే
ఎవని కోసం వాడు చూసుకోవడమేనని
ఒక కొత్త నిర్వచనాన్ని లోకానికిచ్చిపోయిండు
అల్సర్- కడుపును గుల్ల చేసినా
రాజ్యం - కలల్ని ఛిద్రం చేసినా
ఆ చూపు కలత చెందలేదు
ఊరి తూరుపు గుట్ట
తుపాకుల మోతలల్ల
నిజమెంతో చెప్పే
పోస్టుమార్టమే రిపోర్టయిండు
వాకపల్లి శోకాల గుట్టను
న్యాయస్థానానికీడ్చి
గుడ్డి న్యాయ దేవత కంటికి చూపునిచ్చిండు
ఇట్లా....!
అభాగ్యుల హక్కుల కోసమే పుట్టినోడు

ఎవరికీ చెప్పకుండా
చేస్తున్న పనిని
చేయాల్సిన పనుల్ని
తాను వెలుగించిన బతుకు దీపాలకిచ్చి
లోకం కోసం తపించే గుండెల్లో
శాశ్వతంగా జీవించడానికి
ఉత్త కాళ్ళతో నడిచి వెళ్ళిపోయిండు ■

(బాలగోపాల్ స్మృతిలో..)

పావురం

○ అన్నవరం దేవేందర్

ఇల్లు ఇజారం
పొయ్యి గుజారం
కాళ్ళకు గిర్కలు కట్టినట్టు ఒకటే తిరుగుడు
పెయ్యిమీద సోయి లేని మనిషి
లోకం కోసం తపించిన సంచారి.

ఆయన మాట జూటా గాళ్ళకు తూటా
ఆయన రాత కుటిల రాజ్యపు నోరుమూత
ఆయన వ్యాజ్యం ఆదివాసీ న్యాయం
మందందరి మనుగడే ఆయన జివునం

చదువుకున్న లెక్కలను లెక్క చెయ్యక
హక్కుల ఉద్యమాలకే హక్కుదారుడయిండు
న్యాయం కోసం పోరాగానోలె గాయిగాయి
కలెబడి నిలబడి ఎగబడుడు
అడుగుడు తెలుసుకునుడు అగ్గి రాజేసుడు
సకల ఉల్లంఘనలపై పెంచిన చైతన్యం
జీవితం పోరాటం ఆచరణ మీద నిలకడ
ఆయన మన బాల గోపాల్
స్వేచ్ఛకోసం పరితపించిన పావురం. ■

తలెత్తుకున్న ప్రశ్నల గొంతు

○ తైదల అంజయ్య

బతుకు ముఖ్యం
సారంగా బతకడం యింకా ముఖ్యం.
అసత్యాలను నిరాకరిస్తూ బతకడం మరీ ముఖ్యం.
నిన్నటిని నిరాకరిస్తూ రేపటికి అడుగిడిన వాడు
అత్యంత ప్రియమైన వాటినీ నిరాకరిస్తాడు
ఆ విధంగా ప్రాణాన్ని కూడా!
అతడు మనిషిని ప్రేమించినవాడు
అసలు ప్రశ్నెక్కడ పుట్టిందనుకుంటాం?
అజ్ఞానం నుంచా? అమాయకత్వం నుంచా?
కాదు, కాదు ఒక నిరాకరణ వద్ద ప్రశ్న పుడుతుంది.
సమస్త ప్రపంచాన్ని ధిక్కరించే
సామాజిక వర్గం సమీకరణాన్ని సాధించినవాడా!
రాజ్యం భయానికి తలవంచుకుని నడిచే

శిరస్సుల మీద ప్రశ్నలు మొలిపించిన వాడా!
నువు సృజించిన ప్రశ్నేమవుతుంది?
ఆకలి కేకవుతుంది.
అమాయకుని చేతిలో అస్త్రమవుతుంది.
బొగ్గు పొరల్లో రగిలే అగ్ని కణమవుతుంది.
పిచ్చి మృత్యువా!
నిన్ను నిరాకరించి లాఠీని ప్రశ్నించిన వాడు కదా!
చరిత్రలో ప్రశ్నకెపుడైనా మరణముంటుందా? ■

(బాలగోపాల్‌కు జోహార్లతో....)